

Recensioner

Litteratur

Red Hans Uddling

Autographus musicus. [Faksimilutgåvor av verk i svenska bibliotek. Stockholm.] Sedan 1973 6 (icke numrerade) häften.

Titeln *Autographus musicus* förefaller vara avsedd också som förlagsbeteckning för denna på privat initiativ igångsatta faksimilserie, som trycks på Sigma-tryckeriet i Stockholm. Utgivaren (vars namn inte är utsatt i utgåvorna) är amatör, och hur sympatiskt intryck hans entusiasm än gör, så kan man inte komma förbi att konstatera vissa amatörmässiga drag i hela företaget. Redan seriens titel är oprecis, då den vid sidan av autografer också innehåller avskrifter och tryck. Några filologiska informationer utöver resp verks titel och fyndort ges inte; ett minimum av sådana skulle dock varit ytterst önskvärt och hade knappast gjort något intrång på editionsseriens bibliofila karaktär.

Man blir exempelvis inte upplyst om, att den ena av de två här publicerade klaversonaterna av Roman oaktat sin autografa karaktär och titelsidans (icke-autografa) uppgift "Roman. 1728" enligt Ingmar Bengtssons Roman-avhandling (1955) ej utan dubier är autentisk; den står i C-dur och har hos Bengtsson verknumret 215. Den andra, nr 233 i d-moll, är däremot (åter enligt Bengtsson) tvivelsutan äkta; den är likaledes autograf och tillhör den egenartade serien med tolv obetitlade cykliska verk av Roman, som visserligen är nedtecknade i gestalt av klaverkompositioner men karaktärsmässigt står hans instrumentala ensembleverk nära och möjligen åtminstone delvis representerar utdrag ur eller materialsamlingar till sådana. Hela denna verkgrupp föreligger för i en utgåva av Patrik Vretblad (Nordiska Musikförlaget, Stockholm 1947–48), och en uppgift härom liksom om bibliotekssigel och Bengtssons verknummer borde under alla omständigheter bifogats. Motsvarande gäller för övriga verk i editionsserien.

Buxtehude är representerad med två verk ur Dübensamlingen. Det ena, en stämsats till ett något ålderdomligt *Benedicam Dominum a 24* i sex köror (förmodligen identiskt med det verk som på s 185 i F Blumes Evangelische Kirchenmusik anför under titeln *Laudate pueri*), har enligt Bruno Grusnicks undersökningar i STM 1966 skrivits av Stockholmskopisten "DBH,c". Grusnick – delvis avvikande från tidigare forskningsresultat – fastslår sammanfattande, att inte en enda av Dübensamlingens stäm-

satser till vokalverk av Buxtehude är autograf, däremot sannolikt sex orgeltabulaturer till sådana. Det skulle alltså varit möjligt att i stället för det här återgivna (som för ö ö finns utgivet i vol 4 av Buxtehude-Gesamtausgabe) faksimilera ett vokalverk av Buxtehude i verklig eller åtminstone sannolik autograf. Detta ter sig särskilt önskvärt mot bakgrunden av att inte heller det andra av de båda här utgivna verken, en triosonat i G-dur, föreligger i tonsättarens egen handskrift. I ett hittills opublicerat arbete om instrumentalkompositionerna i Dübensamlingen tillskriver Erik Kjellberg nedteckningen av denna hittills ej tryckta sonat Gustaf Düben.

Ett annat häfte i faksimilserien innehåller två cembalasonater (i B-dur och D-dur) av Johan Agrell. De är återgivna efter ett tryck av Haffner i Nürnberg (1748), lätt läsbara och även på grund av sin allmänna karaktär tillgängliga för nutida klaveramatörer (dock med ett mindre hinder i sopranklavens gestalt). Agrell tycks under sin livstid ha varit en ganska populär tonsättare, men nyutgåvor är det relativt ont om, varför den här editionen är välkommen.

Den yngsta kompositionen bland de hittills här utgivna torde också vara den mest betydelsefulla. Det är en symfoni i Ess-dur av J M Kraus, återgiven efter tonsättarens lika tydliga som vackra autograf. Av Kraus' symfonier är den märkliga i c-moll från 1783 den i dag mest kända. I moderna editioner är utom denna (utgiven av Richard Engländer i Monumenta musicae Svecicae) också ett flertal andra tillgängliga (en utgåva av sorgesymfonin för Gustav III är under produktion i MMS). Det är dock mycket värdefullt att kunna studera ett verk från hans mogna tid – den i utgåvan anförda tillkomsttiden 1782–86 är dock rent hypotetisk och kan för inte preciseras – i autografens skepnad.

Editionsserien kännetecknas av en enkel men smakfull utstyrsel och typografisk omsorg. Huruvida den kommer att fortsättas och i vilken form är för närvarande ovisst. Det är inte uteslutet att det i så fall kommer att ske i samarbete med svensk musikforskning, vilket skulle innebära att i verkurval och editionsteknik även vetenskapliga synpunkter skulle kunna göra sig gällande, och samtidigt att ett förtjänstfullt enskilt initiativ får det stöd det utan tvivel är värt. (Se även s 90.)

Hans Eppstein

Christine Brade: Die mittelalterlichen Kernspaltflöten Mittel- und Nordeuropas. Ein Beitrag zur Überlieferung prähistorischer und zur Typologie mittelalterlicher Kernspaltflöten. (Göttinger Schriften zur Vor- und Frühgeschichte. 14.) Karl Wachholtz Verlag, Neumünster 1975. 92 s.

Den under senare år i snart sagt alla sammanhang prioriterade tvärvetenskapliga forskningen har gett oss exempel på nya forskningsgrenar som efterhand stabiliserats och accepterats. En åtminstone i Sverige förhållandevis ny sådan forskningsinriktning är musikarkeologin. Studierna av det förkristna Nordens musik har tidigare länge varit eftersatta, både på musikvetarnas bristande arkeologikunskaper och arkeologernas bristande kännedom om musik.

Med tysk noggrannhet (katalogen och tabellerna upptar mer än hälften av innehållet) presenterar Christine Brade ett intressant material av medeltida kärnspaltflöjter från Nordeuropa. Sammanlagt är ca 120 fynd medtagna från Holland, Västtyskland, Danmark, Sverige, Belgien och Norge. Tyngdpunkten i studierna ligger mindre på rekonstruktionen av tonsystem och skalor än på flöjternas typologi och i viss mån deras datering. Dateringen verkar dock mest bygga på andrahandsuppgifter och knappast vara källkritiskt granskad.

Materialet domineras av fynden från Holland (45 ex) och Sverige (31 ex). Anmärkningsvärt låga siffror redovisas från Norge (4) och Belgien (5). Den svenska siffran är definitivt för låg. Den pågående Riksinventeringen av äldre svenska musikinstrument har redan efter drygt ett års arbete visat på förekomsten av över 100 medeltida spaltflöjter. Brade är inne på rätt väg när hon konstaterar att merparten av de svenska fynden är gjorda efter 1960 (detta beroende på exploateringen av stadskärnorna i de svenska medeltida städerna med arkeologiska undersökningar som följd), men hon har tyvärr inte dragit konsekvenserna av detta utan bara gått på det befintliga museimaterialet. En direkt kontakt med arkeologerna och grävningsrapporterna hade givit hennes material ett helt annat utseende. Man frågar sig om förhållandet är det samma för det övriga materialet.

Materialet är presenterat på en utbredningskarta. Även här förekommer felaktigheter som lätt hade kunnat rättas till. Spridningsbilden blir helt missvisande, då Brade i stället för flöjternas ursprungliga fyndort anger deras förvaringsort idag. Lund och Stockholm blir därför kraftigt överrepresenterade på kartan, eftersom man idag på dessa museer förvarar ett stort antal flöjter. Samma förhållande gäller även Köpenhamn. En fyndfördelningskarta baserad på de verkliga fyndorterna (de som mycket riktigt är angivna i katalogen) hade gett ett helt annat resultat. Andra fyndorter är felplacerade. Stockholm sägs ligga vid Nyköping, Kalmar på Öland och Lödöse, norr om

Göteborg, har helt fallit bort.

Avhandlingen kompletteras med en diger katalog och en bra bildbilaga. I katalogen upptas alla tänkbara mått och inventarienummer. Möjligen saknar man här uppgifter om huruvida de enskilda flöjterna tidigare behandlats i litteraturen. Litteraturlistan upptar endast allmänna musikvetenskapliga och arkeologiska publikationer, och man saknar därför referenser rörande fyndomständigheter och fyndkombinationer.

Den musikarkeologiska forskningen i det nordeuropeiska kulturområdet är som redan antytts ung och utvecklade. Problemen ställer höga krav på kunskaper i både musikvetenskap och arkeologi. En modern metodik saknas, och det är därför mycket viktigt att undersökningar av detta slag publiceras för att inspirera och skapa debatt, om vi någonsin skall kunna få en bild av den förhistoriska klangvärlden.

Christian Reimm

Bernd Buchhofer, Jürgen Friedrichs & Hartmut Lüdtke: Musik und Sozialstruktur. Theoretische Rahmenstudie und Forschungspläne. Mit einer Vorbemerkung von Hans Peter Reinecke. Arno Volk Verlag – Hans Gerig KG Köln 1974. 330 s. DM 28.–.

Skriften Musik und Sozialstruktur kan närmast karaktäriseras som ett visionärt program inför en framtida musiksociologisk grossistforskning. Volymens tillskyndare, Hans-Peter Reinecke, skisserar i inledningen arbetets intentioner: att bli åskådliggöra musiklivets uppskattningsbara storheter. Därmed anser han att förutsättningar kan skapas för att musikkulturen åtminstone skall kunna bibehålla sin nuvarande ställning i samhället. Musiken är enligt Reinecke en oundgänglig kommunikation för det mänskliga livet; den underskattas, nedvärderas och deformeras den. Men även om Reinecke målar samtidigt i mörka färger, inte minst den ekonomiska situationen, slutar han med en optimistisk hegeliansk profeta: "Ist die Vorstellung erst revolutioniert, dann hält die Realität nicht mehr stand." Andens seger över materialet Reineckes inledning och även framställningen i övrigt är starkt färgad av Frankfurtskolans idéer i de samhällsanalytiska avsnitten. Det är främst Habermas och Adorno som åberopas. Man tar emellertid avstånd från Adornos elitära musiksyn och söker efter en "musiklivets demokrati", som innefattar möjlighet att bevara olika musikslags estetiska och funktionella värden. Ekvationen går ofta inte ihop; författarna räds inte motsägelser. Man har inte heller eftersträvat något slags helhetslösning utan snarare velat skissera olika möjliga tillvägagångssätt vid en analys av det tyska musiklivets struktur. Det "musikliv" definieras som ett system av komponenter från individualpsykologiska egenskaper till övergripande

politiska och ideologiska system. De olika komponenterna sätts samman till ett kaleidoskopiskt modellbygge, som i vissa delar är synnerligen skissartat, i andra delar mycket detaljerat. Detta beror på att författarna komplicerar tidigare forskning, främst då inom tyskt och anglosaxiskt område.

Åtskilliga problemställningar skulle kunna ha belysts ytterligare om författarna bemödat sig om ett vidare litteraturstudium. Man får en känsla av att arbetet tillkommit relativt snabbt, som ett beställningsjobb med dess för- och nackdelar. Det har blivit en ganska frisk och optimistisk hypotesamling, men utan djup och grundan. Författarna arbetar med en ganska mekanisk syn på förhållandet musik-samhälle. De övergripande problemställningarna blir därmed rätt luftiga, vare sig man prövar att skildra hur musikkulturen påverkas av social omvandling eller skildrar musiklivets inre struktur. Tabeller och diagram ger belysande inblickar i olika sociologiska undersökningar av kulturen i allmänhet. Kan inte detta en av de mest värdefulla sidorna av boken: den för in musiklivet i ett större sammanhang och ställer de musikaliska problemställningarna i en kontext av arbete-fritid, produktion-distribution-konsumtion i ett högindustriellt, kapitalistiskt samhälle. Författarna är synnerligen kritiska mot musiklivets utformning i ett sådant samhälle, styrt av marknads krafter.

I kapitel 4 ger författarna en rad visionära projektutkast som – om de förverkligades – skulle kunna livnära minst ett 20–30-tal sociologer och musikforskare till dödsdagar. Det är många intressanta delprojekt. Men många av dem är som sagt motsägelsefulla: möjligheterna att förverkliga intentionerna inom den beskrivna samhällsstrukturen förefaller begränsade. Likaså kännetecknas många projekt mer av fantasifull påhittighet än av vetenskapligt förankrad metod och teori. Men trots detta bör Musik und Sozialstruktur läsas av alla musiksociologer. Det finns intressanta uppslag och idéer som kanske kan integreras i mer konstruktiva sammanhang än denna torso till en undersökning av det tyska musiklivet.

Jan Ling

Claes af Geijerstam: Popular music in Mexico. University of New Mexico Press, Albuquerque 1976. xiv, 187 s. Diss Uppsala.

Claes af Geijerstam har tidigare dokumenterat sitt intresse för musiken i Mexico. Han har gjort inspelningsresor i landet och skrivit en trebetygsuppsats om instrument hos mexikanska indianer. I föreliggande arbete, som framtagits som avhandling för doktorexamen, har han tagit upp ett stort och omfattande ämne: populärmusiken i Mexico med koncentration kring förhållandena i Mexico City.

Avhandlingen omfattar nio kapitel samt en introduktion, där rent terminologiska aspekter tas upp. Det första kapitlet behandlar utvecklingen av de mexikanska genererna, de tre följande kapitlen mariachi-, norteño- och marimbaensemblerna resp corrido och canción. I kapitlen 5–9 redogör författaren för de moderna dansrytmerna, populärmusiken under de senaste hundra åren, kompositörer av populärmusik samt massmedias betydelse och den nutida trenden inom ämnesområdet. Boken har också ett appendix skrivet av Elisabeth Heist, Border music of the 1970s in the Southwestern United States.

Boken består av två huvuddelar. Enligt författaren själv (s 8) ägnas kapitlen 1–5 vissa genrer och deras historia. De följande kapitlen däremot nalkas materialet mera "sociologiskt"; de handlar om mexikansk urban kultur under det senaste seklet.

Claes af Geijerstam säger i förordet (s x): "I would liken this book to an aerial photograph, taken from above the great expanse of Mexican popular music. . . My main purpose was not to capture the individual details. I was attracted to the pattern itself, the interplay of lines." När det gäller uppläggningsen av arbetet efterlyser man emellertid en mer uttalad intention för denna och det resultat författaren vill uppnå. Man saknar en regelrätt programförklaring för avhandlingen. I redogörelsen för sitt arbete säger författaren, att det först var hans mening att behandla mexikansk populärmusik under 1900-talet, men att han sedan fann att även den folkmusik som bidragit till den urbana musikkulturen borde beaktas. Läsaren får då det intrycket, att de första kapitlen enbart berör folkmusikgenrer, dvs en väsentlig bakgrund till populärmusiken i Mexico. Men vid genomläsning av boken blir man mer och mer tveksam om huruvida inte också dessa tidigare kapitel är en integrerad del av avhandlingen, särskilt som de kvantitativt sett upptar en betydande del av boken.

Man saknar också ett ställningstagande till såväl tids- som samhällsaspekten. Ett sådant kunde ge svar på – eller åtminstone diskutera – några väsentliga frågeställningar: vill författaren överhuvudtaget tala om "populärmusik" under tidigare århundraden? Kräver populärmusiken ett visst kommersiellt eller professionellt spridningsförfarande, som närmast kan förknippas med massmedias och grammofoonindustrins tidevarv? Ligger inte i begreppet "populärmusik" en viss spridning över samhällsklasserna?

Samhällsaspekten snuddar författaren vid på s 88, då han säger: "The popular music of Mexico was oriented along traditional social lines until the Revolution. In his interesting article on music during the Mexican Revolution, Daniel Castañeda writes that Mexico had no música popular common to all social classes until the 1920s." Här berörs i korthet en frågeställning som är central för hela avhandlingen. Man önskar att resonemang av

detta slag hade utvecklats mer. Genom bokens karaktär av översiktsarbete följer att flera i och för sig intressanta idéer och påpekanden förblir halvt formulerade frågeställningar.

Målsättningen för framställningen hänger naturligtvis också samman med hur af Geijerstam vill definiera och framför allt hur han i just detta arbete vill begagna ordet "populärmusik". Författaren ägnar ett avsnitt (introduktionen) av boken åt terminologin. De termer som närmare behandlas här är "tribal and ethnic music", "folk music", "traditional music" samt "popular music". Förstnämnda begrepp är givetvis det som är enklast att definiera, då det vanligen hänförs till avgränsbara folkgrupper. Beträffande "folk music" återger författaren de gängse kriterier som brukar uppställas för "folkmusik", bl a gehörstraderingen.

Än viktigare i detta sammanhang är emellertid begreppet "populärmusik". Författaren säger (s 8), att "música popular" definieras på flera sätt. I introduktionen ges också flera citat, som belyser olika forskares definitioner och användning av ordet. Vad man saknar efter dessa redogörelser är författarens egen definition och överhuvudtaget de betydelser han själv vill lägga in i de termer han sedan begagnar i avhandlingen. Har ämnet tidigare behandlats och begreppen definierats på ett sätt som författaren – med eller utan modifieringar – kan överta och använda, eller har författaren inte funnit någon för honom och i detta sammanhang lämplig terminologi? I det senare fallet borde han ha skapat ett slags terminologi, som vore praktiskt användbar för hans arbete. Författarens egna definitioner är helt nödvändiga som referens i redogörelser för andra termbruk. Ett exempel får illustrera detta. På s 88 återger författaren – dock utan att direkt citera – ett uttalande av Daniel Castañeda: "What is known as folk music served as popular music for the mestizos..." Om man inte vet, vad författaren menar med "folk music" och "popular music" svävar detta uttalande i luften. Visserligen har man ofta vid läsning av boken på känn vad författaren vill ha sagt, då han i enskilda fall talar om t ex genrer såsom "folkmusik" eller "populärmusik". Men det skulle onakligen ha underlättat för läsaren om man i det terminologiska avsnittet fått en mer precis definition av de termer som senare används i boken.

I slutet av introduktionen säger af Geijerstam, att "Folk and popular music are closely connected in Mexico as in all of Latin America. It may, therefore, be wise to... leave the definition of certain musical genres open to variation." Genrererna behöver inte heller definieras men däremot de termer och begrepp, med vilka genrererna skall beskrivas.

Man blir litet förvånad över att af Geijerstam inte tagit ställning till Carlos Vegas begrepp "mesomusic", som denne utvecklat i en uppsats i Ethnomusicology

(nr 1, 1966), en uppsats som fö begagnats av författaren. Kanske kunde också Studien zur Trivialmusik des 19. Jahrhunderts (utg Carl Dahlhaus) ha givit vissa synpunkter på detta. Även Vicente T Mendoza, en forskare som annars ofta återoppar, har skrivit en i detta sammanhang betydelsefull artikel, The frontiers between "popular" and "folk" (Journal of the International Folk Music Council 1955).

Claes af Geijerstams avhandling är, vilket han också själv påpekar i förordet, mer en översikt över mexikansk populärmusik än resultatet av egna forskningar. Framställningen bygger således i stor utsträckning på andra handskällor, dels uppgifter och forskningsresultat presenterade i böcker och uppsatser av andra författare, dels uppgifter som framkommit vid intervjuer gjorda av författaren själv. De skriftliga källor som främst anlitas är arbeten av Mendoza, Gabriel Saldívar, Gerónimo Bequeiro Fóster och Daniel Castañeda. Om Mendoza säger af Geijerstam att hans produktion är ojämn (s xii), men trots detta referar författaren ofta till uttalanden och analyser av just Mendoza. Helt okritisk är nu inte af Geijerstam. Han har ofta en skeptisk inställning i detaljer till såväl Mendoza som andra forskare, men den kritiken framförs på flera ställen i fotnoter (t ex kap 1 not 25, kap 9 not 4). I kapitel 3 görs också en väsentlig invändning mot ett påstående av Mendoza rörande romancens musikaliska karaktär, men denna invändning görs bara i en fotnot (nr 19). I en avhandling borde väsentlig kritik mot tidigare forskningar i ämnet inte framläggas i fotnoter utan i huvudtexten. (Detta leder till att författaren ibland gör sig själv orättvisa.)

Andra forskares teorier godtas eller avfärdas stundom alltför lätt och utan kommentarer, t ex Saldívars åsikt att flera danser, vilka vanligen ansetts vara av spansk upphov, i stället skulle härröra från Latinamerika (s 12). Här om säger af Geijerstam bara, att "This theory seems plausible when applied to the sarabanda" och hänvisar i en not till Robert Stevensons arbete Music in Aztec and Inka territory. Men Stevenson har också skrivit en uppsats speciellt om detta (i JAMS 1952) och större lexika redovisar flera teorier om sarabandens ursprung. I kapitlet om canciónen redogör författaren för Mendozas indelning av den världsliga canciónen (s 60 ff) och ett eventuellt italienskt inflytande på denna. Men vad man här frågar sig är om det finns canciónkällor från den berörda tiden bevarade och i så fall varför författaren själv inte undersökt dessa.

De uppgifter Claes af Geijerstam fått från sina informanter spelar överhuvudtaget en betydande roll. Framförallt är det två personer, vilkas faktamaterial i större utsträckning utnyttjats: Carmen Sordo Sodi, framtående kännare av mexikansk musik, samt Juan Garrido, ledande auktoritet vad beträffar 1900-talets populärmusik och själv aktivt verksam som kompositör och or-

kesterledare.

Garridos uppgifter har ofta ett primärt värde. Det gäller t ex den uppfattning han som äldre erfaren musiker har om populärmusiken i Mexico. I kapitel 9 går sålunda af Geijerstam igenom ett urval sånger med utgångspunkt i Garridos personliga synpunkter på vad som kan betraktas som typiskt mexikanskt i den samtida populärmusiken. Ett flertal notexempel illustrerar detta avsnitt.

Författaren har samlat ett mycket stort intervju-material. En jämförelse mellan det insamlade materialet och det som verkligen direkt utnyttjats för avhandlingen visar att urvalet av de begagnade uppgifterna från informanterna valts med god kritik och urskilning. En annan sak är, att författaren – liksom beträffande den tryckta litteraturen – i högre grad skulle ha gjort detta urval med hänsyn till huruvida dessa informationer har funktion av primärkällor eller ej och i det senare fallet i stället sökt sig till källorna bakom de meddelade uppgifterna. I synnerhet då det gäller uttalanden om rent historiska förhållanden saknar man dokumentation för många påståenden, t ex en uppgift av Garrido om danza cubanas historik (s 74), Sordo Sodis uttalande om den tidigaste referensen till Cielito lindo från slutet av 1700-talet (s 32) etc.

I detta sammanhang undrar man om inte just intervjuer med fler utövande musiker i Mexico City kunde gett värdefulla informationer. Mariachiensembeln t ex behandlas visserligen samlat på drygt fyra sidor (s 41 ff), men skulle inte dessa musiker själva kunnat lämna kompletterande uppgifter och synpunkter på det som främst avhandlas på s 44 i boken: musikernas bakgrund, inlärningsmetod, eventuell notkunnsighet, repertoar och inställning till traditionell folkmusik m m.

Boken har några tekniska brister som helst inte borde förekommit i en avhandling. Det är ibland svårt att hitta källorna till citaten, då antingen sidhänvisningarna är alltför vida eller saknas helt. Av principiella skäl vill man också gärna se de direkta citaten återgivna på originalspråket, även om en översättning till engelska – vilket här gjorts – naturligtvis är ett plus och breddar bokens läsekrets. Att originaluttrycken återges är särskilt viktigt i ett arbete som delvis redogör för intervjuade informanter och andra forskares bruk av vissa termer; till synes samma ord kan ha olika betydelser på olika språk. Samma förhållande råder beträffande ord som på originalspråket t ex kursiverats; en uteslutning eller ändring av något slag kan i sådana fall ge det berörda ordet en annan nyans. Att notexemplen är så få är beklagligt – endast ett exempel av författarens egna inspelningar är transkriberat – men kan förmodligen förklaras genom den ofrihet som en avhandlingsförfattare delvis får räkna med då hans bok tas som förlagsartikel. Denna brist kunde emellertid till stor del avhjälpas genom hänvisning till tryckta utgåvor. Åtskilliga av de populära musik-

stycken som nämns i boken är relativt lättillgängliga. La Cucaracha och Cielito lindo återges t ex i art Folk music: Mexican i 5. uppl av Grove's Dictionary.

De kritiska synpunkter som här framförts – främst beträffande bristen på en definierad terminologi och bruket av andrahandskällor – är oundvikliga, då boken framlagts som en vetenskaplig avhandling. Men denna kritik får inte överskugga betydelsen av den stora faktsammanställning om populärmusiken i Mexico som af Geijerstam nu publicerat. Särskilt ger de senare kapitlen, som också utmärks av en mer flytande stil i framställningen, en god bild av den mexikanska populärmusiken och dess relationer till massmedia och grammofoonindustrin. Detsamma gäller kapitel 7: en välskriven och intresseväckande redogörelse för de senaste hundra årens kompositörer och deras mest kända verk. Insamling och sammanställning av uppgifter från informanter, vilkas kunskaper och erfarenheter eljest kanske helt eller delvis skulle gått förlorade, har gett värdefulla bidrag till ämnets utforskning. Författaren har gått igenom en omfattande litteratur och satt sig väl in i ett ämne som förvisso inte ingår i den svenska musikforskningens utbildning. Den ambition som ligger bakom boken är beundransvärd, inte minst som materialsamlandet måste stött på betydande problem av såväl språklig och kultursociologisk som praktisk-teknisk art.

Margareta Jersild

Nils L Wallin: Har vi råd med symfoniorkestrar. Symfoniorkestern i det moderna samhället. (Kungl. Musikaliska akademins skriftserie. 15.) Sohlmans, Stockholm 1977. 144 s. Kr 25:-.

En symfoniorkester är en komplicerad institution med en enorm tillgång på kunskaper och fylld av specialister med differentierade uttrycksbehov. Tillika är den mycket kostnadskrävande. Hur skall en sådan institution kunna anpassas till ett jämlikt men ändå pluralistiskt samhälle, där kulturbegreppet ständigt vidgas, kulturlivet fortlöpande decentraliseras, fria grupper får ett allt större utrymme osv? Och hur skall de kulturpolitiska anslagen anpassas till en sådan institution? Wallin finner att det hos kulturpolitiker råder en "... okunnighet om orkestrens teknologi, om dess förutsättningar och arbetsvillkor samt om dess kvalitetsproblem" (s 116), som omöjliggör adekvata ställningstaganden i hithörande frågor.

Huvuddelen av boken (de fem första kapitlen) utgörs därför av en redogörelse för dessa fenomen. Författaren beskriver orkestermusikerns arbetssituation, stressmomenten i denna och de sociala relationerna mellan kollegerna, liksom rollfördelningen mellan dirigent och musiker; vidare orkestrens strukturella organisation, möjligheterna till konflikt mellan administrationen av or-

kestern och den konstnärliga ambitionsnivån, orkestrernas målsättningsfrågor och slutligen dess ekonomiska situation. Wallin baserar sina redogörelser och uttalanden om orkestrernas ekonomi på den amerikanske ekonomen W J Baumols forskning, den ende, enligt Wallin, av betydelse som studerat branschens problem. – Beskrivningen visar på en stor kunskap om problemen på olika nivåer, alltifrån den enskilda musikerns nervositet inför en insats till övergripande administrativa och ekonomiska problem.

Stilen är ledig med ofta träffande beskrivningar av musikerns situation och många personliga kommentarer och kritiska inlägg, bl a riktade mot musikutbildning och -kritik. Kapitlet om målsättningsfrågor är ett typfall hämtat från Stockholms filharmoniska orkester och Konserthörsningen i Stockholm. Naturligt nog är även andra konkreta exempel hämtade från dessa institutioner, vilkas situation författaren anser "... är principiellt sett utomordentligt typisk också ur internationell synpunkt..." (s 9). Exempel och forskningsresultat hämtas också från utlandet och andra institutioner i Sverige.

Enligt Wallin är dessa fem kapitel den enda beskrivning av en orkesters teknologi som överhuvudtaget gjorts, och boken är bl a tänkt att fylla ett pedagogiskt behov. Han menar t ex att orkestermusikern skulle ha nytta av större medvetenhet om sin yrkesroll och önskar att information om denna skulle ges redan på utbildningsstadiet – denna bok, eller valda delar därur, skulle mycket väl kunna tjänstgöra som kursmaterial. Likaså kan den musikintresserade allmänheten (publiken) och, inte minst, personer i beslutsfattande och anslagsgivande befattningar få värdefull ny kunskap genom den.

Boken har till stora delar polemisk karaktär och borde kunna tjäna som inledning till en debatt. Att Wallin anser att vi har råd med symfoniorkestrar står helt klart, även om det aldrig uttalar direkt. Den orkester som Wallin avser fordrar visserligen en hög professionell och därmed kostnadskrävande nivå i alla delar av institutionen, men detta är en förutsättning för att den skall fungera. Han känner dock en stark oro för att man skall fastna i en alltför stel anslagsbyråkrati. Ty om kunskaper om orkestrernas teknologi saknas, finns det möjlighet att många små beslut fattas (inte bara inom anslagsgivande organ) som tillsammans kan komma att hota symfoniorkestrarnas framtida existens.

Lennart Stenkvist

Tillägg till anmälan av serien *Autographus musicus*.

Sedan ovanstående skrivits har serien utökats med två nummer. Av Romans tolv flöjtsonater har de fem första återgivits dels efter originaltrycket (partitur), dels efter en anonym avskrift från detta (stämmor), utan att man

blir upplyst om verkets hela omfattning eller om relationen mellan tryck och kopior. Faksimilutgåvan av originaltrycket är trots ofullständigheten tacknämlig, men varken ur verkhistorisk eller spelpraktisk synvinkel förefaller återgivningen av de separata stämmorna övertygande motiverad. Den andra utgåvan är ett häfte med åtta preludier "dell S^F Zellbell" (d y ?). Källan, säkerligen inte autograf, har ägts och möjligen även skrivits – mot slutet av 1700-talet – av en Jonas Hammargren och torde vara ett kompilat. Det första preludiet är nämligen en direkt eller indirekt av Scarlatti influerad cembalokomposition; de övriga, kortare och delvis ganska skissartade, är däremot orgelsatser och torde åtminstone delvis ha avsetts som koralinledningar. Pikturen är prydd, men innehållsligt sett är häftet inte särskilt intressant.

HE